

UDENRIGSMINISTERIET

EKN, sagsnr.: 2021-572
Den 3. februar 2021

Rådsmøde (udenrigsanliggender) den 22. februar 2021

SAMLENOTAT

1. Rusland	2
2. Strategisk Kompas	4
3. Hongkong.....	6

1. Rusland

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat

1. Resumé

På rådsmødet forventes en drøftelse af EU's Ruslandspolitik og seneste udvikling i Rusland. Drøftelsen ventes bl.a. at omhandle, hvordan der sikres en effektiv implementeringen af EU's fem principper for Ruslandspolitikken, herunder ift. at modgå uacceptabel russisk adfærd, varetagelse af europæiske interesser samt muligheder for støtte til russisk civilsamfund i lyset af det stadig mere indskrænkede politiske rum. Den forværrede menneskerettighedssituation med fængslingen af den russiske oppositionsaktivist Alexei Navalny og myndighedernes hårdhændede håndtering af demonstranter forventes - afhængigt af udviklingen op til Rådsmødet - at præge drøftelsen.

2. Baggrund

Fraværet af positive og tillidsskabende skridt fra russisk side indskrænker EU's muligheder og perspektiver for selektivt engagement med Rusland. Giftattentatet mod oppositionsaktivisten Alexei Navalny sidste år og senest fængslingen af ham og anholdelsen af tusindvis af fredelige regeringskritiske demonstranter skriver sig samtidigt ind i en stærkt bekymrende tendens, der påvirker EU's forhold til Rusland yderligere negativt.

Udenrigsministeren var tidligt ude og på det stærkeste fordømme giftangrebet mod Navalny og krævede en tilbundsgående undersøgelse, ligesom ministeren fastslog, at anholdelsen af Navalny og demonstranterne var særdeles uacceptabel. Regeringen udtrykte fra starten klar støtte til sanktioner mod de ansvarlige for giftangrebet, hvilket der leveredes på i oktober 2020 med EU sanktioner mod bl.a. chefen for FSB, to viceforsvarsministre samt præsident Putins vicestabschef.

Den overordnede ramme for EU's Ruslandspolitik er de fem principper for EU's forhold til Rusland, som Rådet vedtog i 2016. Principperne blev senest genbekræftet efter det uformelle EU-udenrigsministermøde (Gymnich) i marts 2020. De fem principper indebærer: 1) Fuld implementering af Minsk-aftalerne, før EU-Rusland-forholdet kan ændre sig substantielt; 2) styrkelse af forholdet til EU's Østlige Partnerskabs-lande samt Centralasien; 3) styrkelse af EU's modstandsdygtighed over for russiske trusler, herunder inden for energisikkerhed, hybride trusler og strategisk kommunikation; 4) selektivt engagement med Rusland, når det er i EU's interesse; samt 5) øget støtte til det russiske civilsamfund og fremme af mellemfolkelige relationer. De fem principper udgør basis for såvel robuste modsvar, herunder sanktionsregimer, som selektivt engagement for at øge samarbejdet med Rusland. EU har siden det uformelle udenrigsministermøde i marts 2020 arbejdet på forslag til en mere effektiv implementering af de fem principper, hvilket forventes drøftet på indeværende rådsmøde. EU's udenrigsrepræsentant Borrell ventes endvidere at orientere om sine møder og drøftelser i Moskva den 4.-6. februar med bl.a. Ruslands udenrigsminister Sergej Lavrov.

3. Formål og indhold

Der er lagt op til en drøftelse af EU's Ruslandspolitik, menneskerettighedssituationen i Rusland samt fængslingen af den russiske oppositionsaktivist Alexei Navalny.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Drøftelsen forventes ikke at have lovgivningsmæssige konsekvenser eller konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes generel enighed blandt medlemslandene om, at de fem principper fortsat udgør en brugbar ramme for forholdet til Rusland. Der må dog forventes visse forskelle mellem medlemslandene i forhold til det fjerde princip om selektivt engagement, hvor nogle medlemslande betoner behovet for dialog og engagement med Rusland højere end andre. Der er generelt enighed om, at udviklingen i Rusland er bekymrende, og at fængslingen af Navalny samt tilbageholdelserne af demonstranter er uacceptable.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen mener, at den seneste udvikling i Rusland er uacceptabel. Samtidig er EU-sammenholdet centralt i forholdet til Rusland. En fælles EU-linje er vigtig, når der skal siges fra over for Ruslands handlinger over for såvel andre lande som egen civilbefolkning, herunder menneskerettighedskrænkelser. EU skal aktivt forfølge varetagelsen af europæiske interesser ift. Rusland, men så længe Rusland fortsætter sin aggressive og destabiliserende adfærd, herunder ikke mindst i Ukraine, ses der fra dansk side ikke grundlag for at lempe på sanktioner eller grundlaget for EU's Ruslandspolitik. Regeringen følger sagen mod Alexei Navalny tæt og er rede til aktivt at støtte indførelsen af yderligere sanktioner, hvilket dog vil kræve enstemmighed blandt medlemslandene. Endeligt finder regeringen det væsentligt, at sanktioner ikke bør være det eneste instrument i værktøjskassen, men at der bl.a. er behov for at se på en styrkelse af det femte princip om støtte til civilsamfundet.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg.

Situationen i Rusland blev sidst forelagt for Folketingets Europaudvalg til orientering den 9. oktober 2020.

2. Strategisk Kompas

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat

1. Resumé

På rådsmødet den ventes udenrigsministrene at drøfte EU's strategiske kompas. Formålet med kompasset, som ventes vedtaget i 2022, er at bygge oven på EU's globale strategi samt medvirke til at sætte retningen for EU's forsvars- og sikkerhedspolitiske arbejde.

2. Baggrund

Der er et generelt ønske blandt medlemslandene om at opnå en mere strategisk rammesætning for de mange nye EU-initiativer inden for det forsvars- og sikkerhedspolitiske område. Medlemsstaterne fremhævede med rådskonklusioner af juni 2019 behovet for en strategisk refleksion med det formål at øge EU's evne til at påtage sig et større ansvar for europæisk sikkerhed og fremme EU's værdier og interesser. I juni 2020 vedtog Rådet at udarbejde et såkaldt "strategisk kompas" som skal være retningsgivende for implementeringen af EU's globale strategi fra 2016 og bidrage til at fremme en fælles europæisk kultur inden for sikkerhed og forsvar. På basis af en 360 graders trusselsanalyse, som EU's efterretningscenter har udarbejdet bl.a. på baggrund af input fra medlemslandenes efterretningstjenester, er det hensigten, at det strategiske kompas skal give retning og definere konkrete målsætninger inden for områder som krisestyring, modstandsdygtighed, kapabilitetsudvikling og partnerskaber.

Arbejdet med at udvikle det strategiske kompas er fortsat i sin begyndelse og ventes vedtaget i løbet af første halvår af 2022. Regeringen har i de indledende drøftelser af kompasset, herunder i forbindelse med den uformelle videokonference for EU's forsvarsministre i november 2020, blandt andet fremført vigtigheden af: 1) at kompasset skulle sikre stærkere og mere robuste europæiske samfund; 2) effektiv udnyttelse og udvikling af EU's cyberdiplomatiske værktøjskasse; 3) aktiv respons på hybride trusler som påvirkningsoperationer, herunder spredning af desinformation; 4) beskyttelse af den kritiske infrastruktur; 5) stærkere EU-NATO samarbejde og 6) en styrket relation mellem EU og det sydlige naboskab med henblik på at forbedre samarbejdet på områder som sikkerhed, stabilitet, migration og civil krisestyring.

3. Formål og indhold

Rådet forventes at drøfte det videre arbejde med og medlemslandenes forventninger til indholdet af det strategiske kompas blandt andet med udgangspunkt i den fælles trusselsanalyse.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Drøftelsen forventes ikke i sig selv at have konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, erhvervslivet, miljøet eller beskyttelsesniveauet

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes generel EU-enighed om at fortsætte arbejdet med det strategiske kompas. Der ventes nogle forskelle blandt medlemslandene i forhold til det ønskede ambitionsniveau i bredden og dybden af EU's øgede engagement på området. Under drøftelserne har nogle medlemsstater udtrykt bekymring omkring hvorvidt en større EU-rolle på det sikkerheds- og forsvarspolitiske område vil ske på bekostning af det transatlantiske samarbejde.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen bakker overordnet op om arbejdet med at udarbejde et strategisk kompas. Arbejdet bør ikke kun fokusere på militære udfordringer, men også på ikke-militære udfordringer såsom trusler mod kritisk infrastruktur og hybride trusler, eksempelvis påvirkningsoperationer og cyberangreb. Regeringen støtter desuden, at kompasset har fokus på partnerskaber, imødegåelse af migration og civil krisestyring. Som følge af forsvarsforbeholdet deltager Danmark ikke i aktiviteter, der har hjemmel i de bestemmelser, der er angivet i forbeholdsprotokollen, og som har indvirkning på forsvarsområdet, herunder EU's militære CSDP operationer og missioner.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg af forsvarsministeren den 19. november 2020 forud for den uformelle videokonference for EU's forsvarsministre den 20. november.

3. Hongkong

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat

1. Resumé

På rådsmødet den 22. februar ventes udenrigsministrene at drøfte situationen i Hongkong. Det forventes, at drøftelsen vil omhandle en status på udviklingen i Hongkong, herunder implementeringen af den nationale sikkerhedslov, implementeringen af rådskonklusionerne fra juli 2020 og overvejelser om fremadrettede tiltag i lyset af den forværrede situation lokalt.

2. Baggrund

Den Stående Komité i Kinas Nationale Folkekongres vedtog og indførte den 30. juni 2020 en ny national sikkerhedslov i Hongkong efter et år med voldsomme demonstrationer rettet mod lokalregeringen i Hongkong og centralregeringen i Beijing. Loven og de efterfølgende politiske tiltag fra både lokal- og centralregeringen har haft omfattende konsekvenser for befolkningen i Hongkong. De gældende frihedsrettigheder er blevet indskrænket, over 100 personer er blevet anholdt med afsæt i den nationale sikkerhedslov, en række prodemokratiske kandidater er blevet diskvalificeret fra opstilling til valget til den lovgivende forsamling, og de eksisterende prodemokratiske medlemmer er enten blevet afsat eller har fratrukket deres stilling i sympati med de afsatte. En række civilsamfundsorganisationer, som beskæftiger sig med politiske rettigheder, er enten lukket, flyttet fra Hongkong eller har omlagt deres arbejde til andre områder. Flere prodemokratiske aktivister er gået under jorden eller flygtet til udlandet. Retssager mod prodemokratiske aktivister har medført hårde fængselsdomme, og der forventes øgede tiltag målrettet mod prodemokratiske aktivister og kandidater forud for valget til den lovgivende forsamling (forventet september 2021 – udskudt fra september 2020).

I EU's rådskonklusioner fra den 28. juli 2020 lægges op til, at EU-institutionerne og EU's medlemslande direkte retter kritik af situationen overfor både Hongkong og regeringen i Beijing og derudover implementerer en række tiltag blandt andet øget fokus på eksportkontrol af sensitiv teknologi og udstyr, som kan bruges til intern repression og overvågning, støtte til civilsamfundet, aktivt følger retssager mod prodemokratiske kandidater, stopper for indgåelse af nye politiske forhandlinger med de lokale myndigheder og monitorerer og handler på konsekvenserne af den nationale sikkerhedslov m.fl.

Udenrigsministeren har rejst sagen gentagne gange både i EU og over for andre ligesindede lande samt direkte med den kinesiske udenrigsminister under deres samtale den 22. januar. Fra dansk side har man i EU løbende arbejdet for at fastholde EU's fokus på situationen, herunder sikre implementering af rådskonklusionerne fra juli samt EU-tilstedeværelse ved retssager mod prodemokratiske aktivister.

Ligeledes vedtog Folketinget med et bredt flertal den 22. december 2020 V44 om den politiske situation i Hongkong, hvor Folketinget blandt andet opfordrer regeringen til fortsat at efterstræbe konkrete initiativer, der kan bringes i anvendelse fra dansk eller EU's side for at

undgå yderligere udhuling af de fundamentale frihedsrettigheder, der følger af den internationale konvention om borgerlige og politiske rettigheder, Hongkongs egen lokale forfatning og den internationale aftale indgået imellem Storbritannien og Kina.

Trods løbende markante reaktioner fra blandt andet Danmark, EU, G7, UK, USA og en række andre lande, er situationen blevet forværret. EU's udenrigsministre har løbende drøftet situationen i Hongkong, herunder på rådsmødet (udenrigsanliggender) den 13. juli 2020, den 7. december 2020 og den 25. januar 2021. Danmark har været meget klar i kritikken af udviklingen siden protesterne begyndte i juni 2019.

3. Formål og indhold

Rådet forventes at drøfte situationen i Hongkong og eventuelle fremadrettede tiltag.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Drøftelsen forventes ikke i sig selv at have konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, erhvervslivet, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Drøftelsen har ikke været i ekstern høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes generel enighed om vigtigheden af, at EU fortsat prioriterer situationen i Hongkong, herunder fælles reaktioner på blandt andet domme mod prodemokratiske aktivister, tiltag som yderligere indskrænker og afvikler de demokratiske rettigheder og retsvæsenets uafhængighed og yderligere tiltag mod civilsamfundet, medier og uddannelsesinstitutioner. Nogle EU-lande mener dog, at de hidtil løbende fælles reaktioner og handlingsspor i rådskonklusionerne fra den 28. juli 2020 udgør det rette fundament, og at der ikke er behov for yderligere handlingsspor, hvor andre EU-lande ønsker en fuld gennemgang af implementeringen af rådskonklusionerne og drøftelser af yderligere tiltag.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen er dybt bekymret over udviklingen i Hongkong og konsekvenserne af den indførte nationale sikkerhedslov. Loven og den efterfølgende implementering stiller spørgsmål ved Kinas vilje til at opretholde de grundlæggende principper i aftalen mellem Storbritannien og Kina om "et land, to systemer". Loven underminerer de fundamentale rettigheder og friheder, som befolkningen i Hongkong er garanteret i den lokale forfatning. Regeringen har løbende

arbejdet for, at EU prioriterer situationen i Hongkong, at EU i fællesskab udtaler sig markant, hver gang udviklingen forværres, samt at EU og medlemslandene implementerer anbefalingerne i rådskonklusionerne fra den 28. juli. Regeringen vil fortsat arbejde for, at EU udarbejder en vurdering af, hvorvidt EU-institutionerne og medlemslandene i fællesskab har gennemført anbefalingerne i rådskonklusionerne fra den 28. juli, og at EU udarbejder en fuld gennemgang af relationen til Hongkong. Regeringen mener, at man i EU bør drøfte nødvendigheden af yderligere tiltag som reaktion på situationen, hvilket flugter med Folketingets vedtagelse af V44 den 22 december 2020.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg.

Der blev senest orienteret om situationen i Hongkong i Folketingets Europaudvalg under siden sidst den 21. januar 2021 forud for rådsmødet (udenrigsanliggender) den 25. januar 2021.